



ISSN: 1309 4173 (Online) 1309 - 4688 (Print)
Volume 6 Issue 1, p. 189-198, January 2014

II. Murad'ın Belgrad Muharasası *Murad II's Siege of Belgrade*

İlhan Türkmen
MEB - Ankara

Öz: Bu makalede II. Murad'ın 1439 Belgrad muhasarası incelenerek, Osmanlı askerlerinin şehrin içine girmeyi başarmalarına rağmen iyi sevk ve idare edilememeleri nedeniyle kuşatmanın başarısızlıkla sonuçlandığı tespit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, II. Murad, Belgrad, Sırbistan, Balkanlar

Abstract: This article examines the 1439 siege of Belgrade by Ottoman sultan Murad II and argues that despite the infiltration of Ottoman soldiers into the city, failure on the part of commanders to position the Ottoman soldiers successfully prevented the capture of the city.

Keywords: Ottoman Empire, Murad II, Belgrade, Serbia, Balkans

Giriş

İstanbul'un fethi istisna olarak görülürse Osmanlı Devleti'nin ele geçirmek için uğraştığı şehirlerden biri Belgrad'dır. Tuna ve Sava Nehirlerinin kesişim noktasında kurulan Belgrad, Osmanlılar için Romalılar, Macarlar ve Sırplar gibi elde tutmak için büyük mücadeleler verdiği bir yerdir. Şehrin bu denli alınmak istenmesindeki en önemli etken şüphesiz Orta Avrupa'ya açılan bir kapı konumunda olmasıdır.¹Belgrad'ın Türk hâkimiyeti altına alınması Osmanlı Devleti'nin yapacağı fetihler için stratejik bir öneme sahiptir. Çünkü burası Osmanlı Devleti'nin batıya özellikle Macaristan ve Almanya'ya yapacağı seferler için çok önemli bir konumdur. Macar Krallığı Belgrad'ı "Macaristan'ın anahtarı"² olarak tanımlar. Bu sebeple de burasının kesinlikle Türkler'in eline geçmemesi gerekiyordu. Zira burası Macaristan için hayati öneme sahip olan Budin'in bir nevi giriş kapısıydı. Bertrandon'un seyahatnamesinde ki bir husus Hristiyan dünya için burasının önemini göstermesi açısından önemlidir. Şöyle ki,

Belgrad şehrine geldiğim ikinci günü, ülkenin usullerine göre silahlanmış yaklaşık 25 kişinin savunma birliklerindeki yerini almak için geldiklerini gördüm. Bu silahlı kişilerin kim olduklarını soruşturdum. Onların Alman olduklarını söylediler; o zamanda bu kadar uzak yerden bu Almanların niçin getirildiğini buraları korumak için Sırbistan'da ve Macaristan'da hiç mi adam kalmadı diye sordum. Bana şöyle cevap

¹ Selim Aslantaş, "Belgrad-ı Dâr'ul-Cihad", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:15, Güz 2011, s.13.

² Celalzâde Mustafa Çelebi; *Tabakât'ül-Memâlik ve Derecât'ül-Mesâlik* (Geschichte Sultan Süleyman Kanunis Von 1520 Bis 1557) Haz: Petra Kappert, Wiesbaden 1981, v:46b-47a; ayrıca bkz. Celalzâde Mustafa Çelebi; *Tabakât'ül-Memâlik ve Derecât'ül-Mesâlik* (Kanuni'nin Tarihçisinden Muhteşem Çağ) (Haz: Ayhan Yılmaz) Kariyer Yayınları, İstanbul 2011, s.37-38; Gabor Agoston, *Osmanlı'da Strateji ve Askerî Güç*, Çev: M. Fatih Çalışır, Timaş Yayınları, İstanbul 2012, s. 87.



verdiler: Sırbistanlıların buraya girmesine izin verilmez çünkü onlar Türklere bağılıdır, onlara vergi verir ve itaat ederler. Macarlara gelince o kadar korkarlar ve ürkerler ki, Türkler önlerine geldiği zaman buraları onlara karşı koruyacak cesareti kendilerinde bulamazlar. Bütün bu sebeplerden ötürü buranın korunması yabancılara emanet edilmişti. Çünkü imparatorun gerektiği zaman geçmek ya da çekilmek için Tuna üzerinde kullanabileceği başka bir yer yoktu.³

Bertrandon'un Macarları ve Sırları itham eden yargısı tartışılır olsa bile, burada önemli olan Belgrad'ın Tuna üzerindeki en güvenli yer olduğudur. Bu sebeple gerek Sırp ve Macarlar ve gerekse Almanlar için bir geçiş noktasıdır. Aynı zamanda Belgrad, askerî olarak zora düştükleri durumlarda savunmayı yeniden kurabilecekleri muhkem bir kale konumundadır. Tabib Ramazan'da; Böğürdelen ve Belgrad Kalelerini kastederek "bu iki kalenin selameti ile Macaristan memleketi korunmuş, kilitlenmiş ve yenilmezliğini sürdürmüştü" der.⁴ Aslında Osmanlı Devleti'nin Belgrad'ı almak istemesindeki gerçek hedefi ifade edildiği üzere Orta Avrupa'ya hâkim olmaktır. Bu maksatla da bu bölgenin kilidi konumundaki Belgrad'ın alınması gerekiyordu.⁵ Belgrad'ın Türk hâkimiyeti altına alınması Osmanlı Devleti'nin yapacağı fetihler için stratejik bir öneme sahipti. Çünkü burası Osmanlı Devleti'nin batıya özellikle Macaristan ve Almanya'ya yapacağı seferler için çok önemli bir konumdaydı.

Türk kaynaklarının yerinde bir şekilde Macaristan'ın kilidi diye adlandırdıkları Belgrad kalesi, Macarların XV. yüzyıl sonunda Türklere karşı meydana getirdikleri ikili bir Macar uç kale savunma hattının stratejik bakımından önemli bir merkezini oluşturmuştur. İkili savunma hattının ilk zinciri güneydeki Szöreny (Severin) ile başlamakta Orşova, Belgrad, Szabâcs (Böğürdelen) ve Yayça ile Klissza 'da Adriyatik sahiline ulaşmaktadır. Bu savunma hattının kuzeyinde yer alan ikinci savunma kuşağı, Lugos ve Karânsebes ile başlayıp Temeşvâr ve Petervârad boyunca batıya gider, sonra Banjaluka ve Bihâcs ile güneye döner ve Zengg'de Adriyatik'e varır. Türklere karşı meydana getirilen bu ikili savunma hattı, uzun bir evre sonucunda oluşmuş ve meydana gelişlerinde güney Slav prensliklerinin büyük rolü olmuştur.⁶

Türklere karşı meydana getirilen bu güney savunma hattı ülkenin tamamını kapsıyordu ve hattı oluşturan kaleler doğuda ve güneyde yabancı araziye bakıyor ve kendi araçlarıyla dış politika vazifelerini yerine getiriyorlardı. Bu savunma hattının ağırlık noktasında bulunan Belgrad kalesi, Sırp despotu Lazearviç ile Macar kralı Sigismund arasında yapılan Tata (1426) anlaşmasına dayanılarak despot öldükten sonra (1427), halefi yeğeni Georges Brankoviç'den teslim alınmak istenmiş, fakat Güvercinlik kalesi komutanı Belgrad kalesini 12.000 altın karşılığı Türklere satmıştır. Bu satışa rağmen Macar kralı hemen Belgrad'a giderek kaleyi teslim almıştır. Kral Belgrad karşılığında Sırp despotu Brankoviç'e oldukça

³Bertrandon De La Broquiere, *Bertrandon De La Broquiere'in Denizaşırı Seyahati*, çev: İlhan Arda, Eren Yayınları, İstanbul 2000, s.263-264.

⁴Tabib Ramazan, *Er-Risale El-fethiyye Es-Süleymaniyye*, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan Nüshası, Sıra:6189, Numara:1279, v:39b.

⁵ Esin Atıl, *Süleymannâme, The Illustrated History of Süleyman Magnificent*, (Kısaltma: Süleymannâme), New York, 1986, s. 110.; Lütfi Pasa, *Tevarih-i Ali Osman*, (Yay. Haz. Kayhan Atik), Ankara, 2001, s. 151.

⁶Hicran Yusufoglu Akın; "II. Murad Ve Fatih Sultan Mehmed'in Belgrad Kuşatmaları Üzerine Kaynak Değerlendirmesi" X.Türk Tarih Kongresi (22-26 Eylül 1986), TTK, Ankara, 1993, s.1159-1160.



JHS
190

*History
Studies*

*Volume 6
Issue 1
January
2014*

önemli mülkler bağışlamıştır. Daha sonra Macar kralı Sigismund, 1437'de Belgrad'ı Macso Banlığı'na bağlayarak kalenin savunmasını Macso banına bırakır.⁷

Belgrad'ı önemli kılan bir diğer husus burasının tarihin ilk dönemlerinden itibaren gelen üs olma özelliğinden dolayı bir tahıl deposu ayrıca büyük ordulara yetecek kadar silah, cephane ve mühimmatı barındırabilecek mahzenlere sahip olmasıdır. Yani Belgrad saldırı ve savunma amaçlı kullanılabilirdiği gibi lojistik amaçlı da kullanılabilirdi. Gerek Romalılar ve gerekse Macarlar Belgrad'ı bu yönüyle de kullanmışlardır. Nitekim; Roma İmparatoru Vespasian tarafından M.S. 70 senesinde Belgrad şehrinde ve dördüncü lejyona bağlı bir ana askerî üs oluşturulmuştur. Üssün adı Flevia Felix idi ve amblemi aslandır. Roma İmparatorluğu içerisindeki bu konumunu 400'lü yılların ortalarına kadar sürdürmüştür.⁸ Özellikle 70 senesinin hemen öncesinde Tuna nehri boyunca Roma lejyonlarının olduğunu aynı dönem tarihçileri Tacitus (M.S. 58-120) ve Plutarch (M.S. 45-125) tarafından nakledilenlerden anlıyoruz. Onların naklettiğine göre; M.S. 69 yılında üçer ve altışar aylık Roma İmparatorluğu yapan Otho ve Vitellius'un İtalya'da yürüttükleri savaşa Tuna Nehrinde bulunan lejyonlardan yardım gelmiştir.⁹ Belgrad'ın Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra da aynı özelliklerini devam ettirdiği görülmektedir. Osmanlı Devleti de burasını saldırı, savunma ve lojistik hususiyetleri yönü ile kullanmıştır.

Sultan II. Murad Dönemi Belgrad Muharasası ve Muhasaraya Götüren Süreç

Belgrad'ın Osmanlı tarafından ilk muhasarasının genel literatürde II. Murad tarafından yapıldığı bilinmekle beraber bazı tarihçiler şehrin ilk defa I. Bayezid tarafından kuşatıldığını iddia etmektedir. Bu görüşü ileri sürenler Oruç Bey'in ifadelerinden hareketle böyle bir kanaat ileri sürmektedirler. Oruç Bey eserinde "ve andan sonra Rûm-İli'ne geldi ve Lâz vilâyetine vardı. Gügercinliği fethitdi. Üngürüs' akın virüp Üngürüs vilâyetine velvele bırakıldı. Belgrad'a vardı. Bir ay egirtti. Alınmayub girü geldi, sene 972".¹⁰ demektedir. Oruç Bey'den başka hiçbir Osmanlı kroniğinde yer almayan bu bilgi doğru olmasa gerektir. Zaten bu hususla ilgili olarak dönemin Macar tarihlerinde de hiçbir bilgi mevcut değildir.¹¹

Karamanoğlu İbrahim Bey Ankara muharebesini müteakip Timur tarafından babasına verilmiş olan Osmanlı topraklarını iade eyledikten başka padişahın kız kardeşini de almıştır. İbrahim Bey Karaman bölgesinde kendi konumunu kuvvetlendirdikten sonra iade ettiği bu toprakları geri almak maksadıyla fırsat aramış ve nihayetinde Sırp despotu ve Macar kralı ile ittifak yapmıştır.¹² Aşık Paşazâde iki tarafın arasının açılmasını yukarıda zikredilen hususa bağlasa da bazı kaynaklar iki tarafın arasının açılmasına neden olarak "at" olayını göstermektedir.¹³

⁷ Yusufoglu Akın, a.g.m., s.1160.

⁸ Cassius Dio Cocceianus, *Dio's Roman History (with an English translation by Earnest Cary)*, London 1914, Book LXXI, s.7.

⁹ Johann Gerstenecker, *Der Krieg des Otho und Vitellius in Italien im Jahre 69; Beiträge zur Erklärung des Tacitus und Plutarch*, München 1882, s.74.

¹⁰ Oruç Bey, *Oruç Bey Tarihi*, Haz: N. Öztürk, Çamlıca Basımevi, 2009, s.31.

¹¹ Selim Aslantaş, a.g.m., s.19.

¹² Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman (Aşık Paşazade Tarihi)*, Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1332, s.119; Aşık Paşazâde, *Osmanoğullarının Tarihi (Tevârih-i Âl-i Osman)*, (Haz. Kemal Yavuz, M.A. Yekta Saraç), Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2010, s.163-164, Aşık Paşazâde, *Aşık Paşazâde Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), Kültür ve Tur. Bak. Yay. 1985, s. 146, Mevlana Mehmed Neşri, *Cihannümâ*, (Haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Yayınları, İstanbul 2008, s.281.

¹³ İdris-i Bitlisi, *Heşt Bihişt*, c:II (Haz. Memet Karataş-Selim Kaya- Yaşar Baş), BETAV, Ankara, 2008, s.354-355; Hoca Sadettin Efendi, *Tac'üt-tevârih*, c:II, (Haz. İsmet Parmaksızoglu), Kültür Bakanlığı



JHS
191

History
Studies

Volume 6
Issue 1
January
2014

Karamanoğlu İbrahim Bey Beyşehir ve Hamideli taraflarına taarruz ederek Hamideli sancak beyi Şarabdar İlyas Bey'i esir eder ve yine bu sırada Macarlar da taarruza geçerek Kolombac yani Güvercinlik kalesini dövmeğe başlar. Sultan Murad Karamanoğlu üzerine gidecekken bunu tehir ederek Edirne'de oturup her iki tarafı gözden kaçırmıyordu; Macarlar üzerine Rumeli beylerbeyi Sinan Paşa kumandasıyla bir kuvvet sevk edildi; kumandanlar arasında çekişmeli müzakerelerden sonra Vidin sancak beyi olup Vidin Sinanı diye meşhur olan Sinan Bey'in gayretiyle şiddetli bir muharebeden sonra Macarlar mağlûp olup bir kısmı Tuna nehrinde boğuldu ve Macar kralı kaçmağa muvaffak olur.¹⁴

II. Murad bu zafere müteakip, Saruca Paşa'yı Edirne muhafızı olarak bırakır. Yanında beş-altı bini aşmayan kapıkulu askeri olduğu halde Boğaz'ı geçip Anadolu askerleriyle birleştikten sonra, Karaman üzerine harekete geçer. İslam âleminde gelen kesif baskı ve Sultan Murad'ın hızla üzerine gelmesi ile panik içinde Taş-ili'ne¹⁵ kaçabilen İbrahim Bey, Eskişehir'de bulunan Sultan Murad Han'a Mevlana Hamza'yı elçi gönderip¹⁶ bir çok taviz karşılığı sulh talep eder.¹⁷ Sultan Murad Mevlana Hamza'nın ısrarları ve bu sırada Avrupa'dan bir haçlı ordusunun hazırlık yaptığı haberinin gelmesi üzerine; Karamanoğlu'ndan bütün isteklerini yapması şartıyla anlaşmayı kabul eder.¹⁸

Karamanoğlu meselesinin halledilmesinden sonra sıra Karamanoğlu ile Macar Kralı'nın ittifakına vasita olan Sırp despotu Brankoviç'e gelir.¹⁹ Durumun ciddiyetini anlayan Brankoviç bir elçi gönderip kızını Sultan'a vermek üzere çeyizin tamamlandığını ve



JHS
192

**History
Studies**

Volume 6
Issue 1
January
2014

Yayınları, 1979, s.186-187; Rûhî, *Rûhî Tarihi*, (haz: Yaşar Yücel- Halil E. Cengiz), Oxford Nüshası, Ankara, 1992, s. 439; Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi, *Solakzâde Tarihi*, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1297, s.165; Dukas, *Bizans Tarihi*, (Çev. VL. Mirmiroğlu), İstanbul, 1959, s.122-123. Bu at olayı şu şekilde cereyan etmiştir. Dulkadiroğlu Nasiruddin Mehmet Bey'in gayet güzel ve cins bir atı varmış. Bunu haber alan Karamanoğlu İbrahim Bey bu atı Dulkadiroğlu'ndan istemiş. O da atı Sultan Murad için yetiştirdiğini söylemiş. Bunun üzerine İbrahim Bey atı çaldırılmıştır. Olayı duyan Sultan II. Murad bir elçi göndererek atı Karamanoğlu İbrahim Bey'den istemiştir. İbrahim Bey gelen elçiye ağır hakaretler etmiş ve atı teslim etmemiştir. Bunun üzerine sefere çıkmıştır. Bunun için bkz: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi, c:I*, TTK, Ankara, s.414 (dipnot), Joseph vonHammer, *Büyük Osmanlı Tarihi, c:II*, Üçdal Neşriyat, 1983-1992, s.202.

¹⁴Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c:I, s.414.

¹⁵ İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c:II, s:356, Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.203.

¹⁶Neşrî, *Cihannüma*, s.283; Solakzâde, *Solakzâde Tarihi*; s:166; Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, 1332, s.121

¹⁷Aşık Paşazade, *Tevârih-i Âl-i Osman*, 1332, s:121; Hoca Sadettin, *Tâc'üt-Tevârih*, c:II, s:189, İdris-i Bitlisî, c:II, s.357.

¹⁸ Aşık Paşazâde. *Tevârih-i Âl-i Osman*, 1332, s.121; Oruç Bey, *Osmanlı Tarihi (1288-1502)*, (Sadeleştiren: Necdet Öztürk), Çamlıca, İstanbul 2009, s.72; Rûhî, *Rûhî Tarihi*, s.439; Hoca Sadettin, *Tâc'üt-Tevârih*, c:II, s.189-190; Lütfi Paşa; *Tevârih-i Âl-i Osman*, (Haz: Kayhan Atik), Kültür Bakanlığı, Ankara, 2001,s.178, Dukas, *Bizans Tarihi*, s.124, Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi, c:II*, s.203.

¹⁹Sultan Murad Karaman seferinden sonra Edirne'ye döndüğünde Lazaros'un oğlu ve Yıldırım Bayezid'in kayın biraderi olan Sırp Despotun öldüğü haberini aldı. Vefat edenin varisi bulunmadığından tahta geçen şahsa elçiler gönderen Sultan Murad veraset yoluyla tahtın ve bütün Sırbistan'ın teslim edilmesini istedi. Çünkü ölen despotun oğlu yoktu. Lazaros'un kızı ve ölen despot Stefanos'un kızkardeşi Mara'dan bir yeğeni vardı. Tahta geçen ise Lazaros'un damadı ve Vulko'nun oğlu Yeorgios Brankoviç idi. Bkz: Dukas, *Bizans Tarihi*, s.124.

aldırılmasını ister.²⁰ Bu teklifi devlet erkânı ile görüşen Sultan Murad, şimdilik gelini almaya ve bilahare münasip bir zamanda despotun hakkından gelmeye karar verir.²¹

Sırp meselesini geçici de olsa halleden Sultan II. Murad, haçlı ittifakının bir diğer ayağı olan Macaristan üzerine Evrenosoğlu Ali Bey'i büyük bir akıncı koluyla gönderir.²² Ali Bey, hemen Rumeli akıncılarıyla Tuna'ya geçip Temeşvar havalisini kırk gün boyunca vurur ve külliyetli miktarda ganimetle döner. Maddî cihetten hâkimiyet altına aldığı bu bölgenin fethinin kolay olacağını padişaha bildirir.²³

Bunun üzerine hazırlıklarına hız veren Sultan II. Murad; güçlü bir orduyla Semendire yakınında Tuna'dan Transilvanya'ya girer.²⁴ Bu sefere Sırp despotu Brankoviç ve Eflak prensi Vlad Drakul²⁵, askerleriyle Osmanlı ordusuna iltihak eder.²⁶ Zibin şehrine kadar gidilip²⁷ çok sayıda kale fethedildiği halde, Macar kralı ortada görünmez. Kırk beş gün süren bu Macaristan seferinden sonra ordu geri döner.²⁸ Evrenosoğlu Ali Bey ise tekrar Arnavutluk taraflarına akına gönderilir.²⁹

Sultan II. Murad, Macaristan seferinden sonra Eflak prensi Vlad Drakul ile Sırp despotu Brankoviç'i Edirne'ye davet ederek Sırbistan'ın merkezi Semendire'nin anahtarlarını da beraberlerinde getirmelerini bildirir. Brankoviç kendisi gelmeyerek bir oğlunu gönderir.³⁰ Ayrıca Semendire'nin anahtarlarını göndermediği gibi şehri de tahkim ettirir. Şehrin müdafaasını Greguar adındaki oğluna bırakıp kendisi Lazar isimli diğer oğlu ile beraber Alman imparatoru ve Macar kralı Albert'in yanına kaçar.³¹ Bunun üzerine harekete geçen



JHS
193

History
Studies

Volume 6
Issue 1
January
2014

²⁰Dukas, *Bizans Tarihi*, s.124-125; Neşrî, *Cihannüma*, s.283, Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, 1332, s.122; Hoca Sadettin; *Tâc'üt-Tevârih*, c.II, s.191-192; Lütfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.178.

²¹İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c.II, s.357-358, Dukas, *Bizans Tarihi*, s.124, Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, 1332, s.122; Hoca Sadettin, *Tâc'üt-Tevârih*, c.II, s.191-192, Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.204.

²²Neşrî, *Cihannüma*, s.284, Solakzâde, *Solakzâde Tarihi*, s.167, Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.123; İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, s.359; Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.204.

²³Ali Bey ganimetle Edirne'ye geldi ve Padişah'a "Sultanım; Macaristan tarafı imkansız bir ildir. Muhakkak buraya gitmek gerek. Onun gibi bir vilayet neden Sultanımın olmaya" dedi.Bkz: Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, 1332, s.123; Neşrî, *Cihannüma*, s.285; Hoca Sadettin, *Tâc'üt-Tevârih*, s.193; İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, s.351; Solakzâde, *Solakzâde Tarihi*, s.167.

²⁴Sultan Murad'ın Tuna'ya geçtiği yer konusunda farklı bilgiler vardır. Dukas Niğbolu üzerinden, Neşrî ve AşıkPaşazâde ise Vidin üzerinden geçtiğini yazar. Bkz: Dukas, *Bizans Tarihi*, s.125; Neşrî, *Cihannüma*, s.285; Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.124.

²⁵Dukas; Drakul için "bu adam muamelelerinde hilekâr olduğu için kendisine bu isim verilmiştir. Çünkü Drakul (Dragulios) hilekâr, güvenilir olamayan demektir" diyor. Bkz: Dukas, *Bizans Tarihi*, s.122. II. Murad'da Macar seferi sırasında kendisine güvenemediğinden geri dönmüştü. Bkz: Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c:I, s.416.

²⁶ Sultan Murad Brankoviç'e "semendire'den geçeceğim, beğeneceğim şekilde hazırlık yap. Bir eksiklik ve kusur olmasın" şeklinde emretmiştir. Vlad'a ise "Tez askerini toplayıp seçkin yoldaşlarla gel, değilse ben senin üzerine varmaya üşenmem" demiştir. Bkz: Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.124; Neşrî, *Cihannüma*, s.285.

²⁷Dukas'a göre; Sultan Murad Han'ın Zibin Şehri'ne geleceği önceden duyulmuştu. Bu sebeple halk şehrin kapılarını kapatarak Türk askerini içeri almamıştı. Hatta Türk askeri burayı geçerken halkın arkadan saldırması sonucu zayıf bile vermişti. Bkz: Dukas, *Bizans Tarihi*, s.125.

²⁸Sultan Murad'ın dönmesindeki nedenlerden birisi orduya kılavuzluk yapan Vlad Drakula'ya güvenmemesidir.Bkz: Dukas, *Bizans Tarihi*, s.125; Uzunçarşılı, *a.g.e.*,c.I, s.416.

²⁹ Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.124-125.

³⁰Neşrî, *Cihannüma*, s.287; Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.126.

³¹Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.205.

Sultan II. Murad üç aylık bir kuşatmadan sonra Semendire'yi fethedip despotun oğlu Greguar'ı yakalayıp öteki oğluyla beraber Tokat'a hapseder.³²

Sultan II. Murad, Semendire muhasarasına gelen Eflak prensi Vlad Drakul'u tevkif ile bir müddet hapsedip iki oğlunu daha sonra serbest bırakır.³³ Semendire'nin Türk hâkimiyetine girmesinden sonra bir Macar ordusunun meydana çıkması üzerine, Gazi İshak Bey ile Timurtaş Paşa torunu Osman Bey kanlı bir muharebeden sonra büyük bir muvaffakiyet elde eder. Semendire Türk hâkimiyetine girer.³⁴ Pek çok esir ve ganimetle döner. Sırbistan'a karşı yapılan bu harekattan sonra Macar ordusunun da yenilmesi Bosna kralı Tvartko'yu korkutur. Osmanlı Devleti'ne vermekte olduğu haracı yirmi binden yirmi beş bin dükaya çıkarır.³⁵

Sultan II. Murad'ın Semendire'yi hâkimiyeti altına alması Alman imparatoru II. Albert'i harekete geçirmiştir. Bizzat ordusunun başında sefere çıkan II. Albert İshak Bey ve Timurtaş Paşaların başında bulunduğu Osmanlı ordusuna yenilmekten kurtulamamış ve canını zor kurtarmıştır.³⁶

Sultan II. Murad'ın Sırbistan ve Semendire ile Belgrad kuşatması hadisesi genellikle Türk kroniklerinde birbirine karıştırılmıştır. Türkler 1439'da Sırbistan'a girmişler, Sırp despotu ise Macaristan'a kaçmıştı.³⁷ Türklerin Semendire'yi kuşatma altına alması üzerine Macar kralı Albert kaleyi kurtarmak için hareket etmişse de geç kalmış, Türkler üç aylık kuşatmadan sonra, 1439 yılında Semendire Kalesi'ni hâkimiyet altına alabilmişlerdir. Kral Albert İshak Bey ve Timurtaş Paşaların başında bulunduğu Osmanlı ordusuna yenilmekten kurtulamamış ve canını zor kurtarmıştır.³⁸ Titel'de ordunun toplanmasını ve artmasını bekleyen Kral Albert umduğunu bulamaz. Zira bu sırada Macar ordusu artacağı yerde azalmış, beklemekten, açlıktan, dizanteriden bunalarak dağılmıştır.³⁹ Türklerin bu seferde elde ettikleri ganimet büyük olmuştur.⁴⁰ Hoca Sadettin⁴¹ ve Solakzâde⁴² Semendire ve Novaberda'nın⁴³

³²Aşık Paşazâde Vilkoğlu'nun gönderdiği iki oğlunun Tokat kalesine hapsedildiklerini (bkz: Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, 1332, s.126) ve Neşrî ise Vilkoğlu'nun Macaristan'a kaçarak iki oğlunu Semendire'de bıraktığını ve bunların Semendire'nin zabtından sonra ele geçerek evvelâ Dimetoka ve sonra Tokat'a gönderildiklerini beyan ediyor. (bkz: Neşrî, *Cihannüma*, s.288) Aşık Paşazâde bizzat vekayie şahid olduğundan onun mütaleasını tercih etmek daha doğru olur, fakat olaylara bakılırsa Despot bir oğlunu göndermiş diğer oğlu Semendire'nin zabtından sonra yakalanmıştır. Bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.,c.I*, s. 417 (dipnot).

³³Drakula'yı Gelibolu Hisarı'nda iki oğlunu da Germiyan Vilayeti'nde Egrikös Kalesi'nde hapsedti. Bkz: Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.126.

³⁴Oruç Bey hicri 842 (M.1438) tarihini verirken Hoca Saadettin hicri 844 (M.1440) tarihini vermektedir. Bkz: Oruç Bey, *Oruç Bey Tarihi*, s.61; Hoca Sadettin, *Tac'üt-Tevârih*, s.200. Rûhî ise ikisinden de farklı hicri 835 (M.1432) tarihini vermektedir. Bkz: Rûhî, *Rûhî Tarihi*, s.440.

³⁵Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.206; Bu sefere tarihçi Aşık Paşazâde'de iştirak etmiştir: ...bende o zaman Üsküp'e İshak Bey ile Mekke'den birlikte gelmiştim. Zaman zaman bu savaşlarda da bulundum. Bir defasında İshak Bey'in oğlu Kılıççı Togan'la eşkıyalığa bile gittim...bkz: Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.126.

³⁶Uzunçarşılı, *a.g.e., c:I*, s. 418.

³⁷Neşrî, *Cihannüma*, s.288.

³⁸ Oruç Bey, *Oruç Bey Tarihi*, s. 60-62.

³⁹ Hicran Yusufoglu Akın; "II. Murad Ve Fatih Sultan Mehmed'in Belgrad Kuşatmaları Üzerine Kaynak Değerlendirmesi" *X.Türk Tarih Kongresi (22-26 Eylül 1986)*, TTK, Ankara, 1993, s.1160.

⁴⁰AşıkPaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.124.

⁴¹ Hoca Sadettin, *Tac'üt-Tevârih*, s.193-196

⁴²Solakzade, *Solakzâde Tarihi*, s.167-169

⁴³ Hoca Saadettin burası için "kafir yiğitlerinin toplandığı ve gümüş madenleri ile bilinen yer" der. Bkz: Hoca Sadettin, *Tac'üt-Tevârih*, s.196.



fethini Belgrad kuşatmasından sonraya koymakla yanılırken, Anonim *Tevârih-i Âl-i Osman*⁴⁴ da Novaberda'nın fethini Belgrad'dan sonraya koyarak hataya düşer. Aşıkpaşazâde ise, Semendire'nin fethini Belgrad kuşatmasından sonra kaydederken yanlışlık yapar.⁴⁵ Oruç Bey,⁴⁶ Lütfi Paşa⁴⁷ ve Neşri⁴⁸ Semendire ve Novaberda kalesinin fethini doğru vermişlerdir. Bu fetihleri Belgrad kuşatmasından önce kaydederler. Akdes Nimet Kurat ise Bulgar ve Sırp kroniklerine dayanarak Semendire'nin Türk hakimiyetine girişini 27 Ağustos 1439 tarihi olarak verir.⁴⁹ Hammer ve Dukas'ta Semendire'nin Türk hakimiyetine giriş tarihini doğru olarak vermektedirler.⁵⁰ Türk kroniklerinin çoğuna göre bu sefer 40 veya 45 gün sürmüştür.⁵¹

Alman ordularının yenilmesi üzerine Macaristan'a kati bir darbe vurmak isteyen Sultan II. Murad 1439'da Belgrad Kalesi'ni muhasaraya karar verir.⁵² Bu sırada Bohemya'da meydana gelen krallık mücadelesi, Alman imparatoru ve Macaristan kralı Albert'in ölümü dolayısıyla hasıl olan çekişmeler arasında Sultan II. Murad Macarların himayesi ve koruması altında bulunan Belgrad'ı muhasaraya⁵³ Evrenesoğlu Ali Bey'i memur etti.⁵⁴ Evrenesoğlu Ali Bey şehrin kara tarafında daire şeklinde siper inşa ettirdi. Yüzden ziyade kayık ise su tarafından gelebilecek yardımları kesmek amacıyla konuşlandı.⁵⁵ Kale Osmanlı topçusunun yoğun ateşi ile dövülmeye başladı fakat Belgrad'ta böyle olası bir Osmanlı saldırısına iyi hazırlanmış ve mukavemetle cevap vermiştir.⁵⁶ Kaleyi Raguzalı başrahip Zovan savunuyordu.⁵⁷ Kuşatmanın altıncı ayında iken Polonyalı Lenziski (Lenzicyky) buna son vermesini Polonya kralı iken aynı zamanda Macaristan krallığı'na getirilmiş olan Vladislav namına padişahı talep etti. Sultan Murad "çekilse dahi Belgrad'ın er geç hükmü altına gireceği" tarzında azametini gösterir bir cevap verdi.⁵⁸

Evrenesoğlu Ali Bey ısrarla muhasaraya devam etti. Kalenin etrafındaki hendeklere kadar kazdırmış olduğu siperlerden ısrarla saldırılarına devam etti. Top atışları neticesi açılan gediklerden şehre girilmesi de başarılıydı. Fakat içeri giren Türk kuvvetlerinin dağımlığı ve



JHS
195

History
Studies

Volume 6
Issue 1
January
2014

⁴⁴Anonim *Tevârih-i Âl-i Osman*; İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Dairesi Başkanlığı Nadir Eserler Bölümü, Nu:3976, v:82b, eserin transkribesi için bkz: Cihan Çimen; *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman (Kuruluştan 892/1487'ye Kadar)*, Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s:8. Eserin başında adı bilinmeyen yazarımız yararlandığı kaynak olarak Hoca Saadettin ve Solakzâde'yi göstermektedir. Fakat verdiği bilgilere bakılırsa daha farklı kroniklerden de istifade ettiği görülmektedir.

⁴⁵ Aşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.125-126.

⁴⁶ Oruç Bey, *Oruç Bey Tarihi*, s.61.

⁴⁷ Lütfi Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.178.

⁴⁸ Neşri, *Cihannüma*, s. 286-287.

⁴⁹ "Bulgar ve Sırp Kronikleri", tercüme eden: A. N. Kurat, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. III, Sayı 4-5 (1965) s. 185.

⁵⁰ Dukas, *Bizans Tarihi*, s.127; Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s. 206-207.

⁵¹"Kırk gün durmadan Engürüs toprakları amaçları zafer olan sipahilerin ayakları altında çiğnendi" Hoca Sadettin, *Tâc'üt-Tevârih*, c:II, s.193; Solakzâde seferin 2 ay sürdüğünü yazar. Bkz: Solakzade, *Solakzâde Tarihi*, s. 167.

⁵²Solakzâde Belgrad için "Kale-i Belgrad ol diyarın (Macaristan) kilididir" der. Sultan Murad'ın burasının hâkimiyet altına alınmasına çok ehemmiyet verdiğini yazar. Solakzade, *Solakzâde Tarihi*, s. 167-168.

⁵³Rûhî, *Rûhî Tarihi*, s.440-441.

⁵⁴ Hoca Sadettin, *Tâc'üt-Tevârih*, c:II, s.193; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c:I, s.418.

⁵⁵Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.208-209.

⁵⁶Aşıkpaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.123; Solakzâde, *Solakzâde Tarihi*, s.168.

⁵⁷Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c:I, s.419, Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.209.

⁵⁸Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, s.209.

organize olamamaları Belgrad piyadelerinin şiddetli mukavemeti şehrin alınmasını engelledi. Yaklaşık altı ay süren bu ilk kuşatmadan bir netice alınmadan muhasara kaldırıldı.⁵⁹

Türk kaynakları Sultan II. Murad'ın Belgrad kuşatmasındaki başarısızlığını bir iki cümle ile geçiştirmişlerdir. Hatta Hadîdi, muhasaranın başarısız olduğunu zikretmeyip “Esir alayı leşgerden çoğidi, esiri olmadık âdem yogidi” Osmanlı ordusunun büyük bir zaferden geliyormuş havası vermesi ilginçtir.⁶⁰

Çağdaş Macar kroniği *Chronica Hungarorum*'a göre ise; Sultan II. Murad'ın gündüz büyük bir zahmetle yıktığı kale duvarları geceleyin büyük bir süratle tamir edilmiştir. Murad, çabalarının neticesiz kaldığını görünce, kalenin içine kadar uzanan geniş bir lağım açtırmıştır. Bu lağım, bütün kıtaların içinden karşıya geçebileceği kadar uzun ve geniştir. Lağımındaki toprağı kısmen kendileri, kısmen de develer, atlar ve merkeplerle lağımdan dışarı taşıdıklarından binlerce insan kısa zamanda kale duvarlarının tamamen yakınına ulaşmıştı, “ister Tanrı'nın işaretiyle, ister bazılarının söylediği gibi, kalenin içine kimin tarafından atıldığı belli olmayan bir kâğıda sarılı bir okla olsun” Murad'ın kalenin içine kadar uzanan bir lağım açtırdığını ve artık kalenin yakınında bulduklarını kaledekilere birisi bildirdi. Bunun üzerine kale kumandanı Zovan, Murad'ın lağımı karşısında bir lağım açtırarak içini çeşitli yanıcı ve patlayıcı maddelerle doldurttu. Türkler'in lağımı kale duvarlarının içinde, kaledekiler tarafından kazılan lağıma ulaştığı ve muhafızlar lağımçıların gürültüsünü duydukları zaman kale kumandanı Zovan, adı geçen yanıcı maddeleri tutuşturdu ve böylece çıkan yangın lağımda bulunan bütün insanları ve yük sığırlarını ani bir ölümle yok etti. Rivayete göre, Murad bu kuşatmada asker halkından 17.000 kişi kaybederek yurduna dönmüştür.⁶¹

Aşık Paşazâde ise; Belgrad kuşatmasındaki başarısızlığı adeta sessiz geçmiştir. Eserinde Belgrad kuşatması sırasında Macaristan'a akınlar yapıldığını ve Sava Nehri'nin geçilerek Biline'ye saldırıldığını anlatır. Bu sefer sırasında pek çok ganimet elde edildiğini “bir çizmeye güzel bir cariyeye” alınabildiğini yazar. Ayrıca sefer sırasında kendisinin de olduğunu kendisine de yedi erkek ve cariyeye düştüğünü yazar. Edirne'ye dokuz esirle geldiğini bunları üçer yüz ve ikişer yüz akçeye sattığını anlatmaktadır.⁶² Tüm bunları anlatan Aşık Paşazâde Osmanlı ordusunun Belgrad muhasarasında başarısız olduğunu nakletmediği gibi “bozuldu bağlar ne oldu ırgat” yani işte bağınız bozuldu ne bel kaldı ne ırgat diyerek kuşatmanın Osmanlı zaferi ile sonuçlandığı gibi bir sonuç nakletmektedir.

Sonuç

Belgrad'ın fethi açısından ilk Osmanlı askerî teşebbüsü başarılı olamadan son bulmuştur. Belgrad'ın bu Osmanlı muhasarasına Floransalı komutan Zovany vasıtasıyla çok iyi hazırlanmış olması, Osmanlı askerî saldırılarında özellikle şehrin içine girmeyi başaran Osmanlı askerlerinin iyi sevk ve idare edilememesi kuşatmanın başarılı olamamasında etkili olmuştur. Belgrad'ın fethedilmesi Osmanlı'nın batı istikametindeki fetih hareketlerinde en önemli mihenk noktalarından birisi olmuştur. Bu sebeple II. Murad'ın oğlu Fatih Sultan Mehmed tarafından da burası tekrar kuşatılacak fakat yine alınamayacaktır. Dolayısıyla Osmanlı Belgrad'ı fethedebilmek için çok uzun soluklu ve çetin mücadeleler vermek zorunda

⁵⁹Uzunçarşılı, a.g.e., c:I,s.419.

⁶⁰Hadîdi, *Tevârih-i Âl-i Osman* (1299-1523) (haz: Necdet Öztürk), Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1991, s.199.

⁶¹Thrözy'den (*Chronica Hungarorum*) naklen veren Yusufoglu Akın, a.g.m., s.1162-1163.

⁶²Aşıkpaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.125.



JHS
196

History
Studies

Volume 6
Issue 1
January
2014

kalmıştır. Bu mücadelelerin sonucunu da ancak Kanuni Sultan Süleyman döneminde 1521’de burayı fethederek alabilmiştir.

Kaynakça

Aslantaş, Selim, “*Belgrad-ı Dâr’ul-Cihad*”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:15, Güz 2011.

Âşık Paşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osman* (Aşık Paşazade Tarihi), Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1332.

Âşık Paşazâde, *Osmanoğullarının Tarihi* (Tevârih-i Âl-i Osman), (Haz. Kemal Yavuz, M.A. Yekta Saraç), Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2010.

Âşık Paşazâde, *Aşık Paşazâde Tarihi*, (Haz. Nihal Atsız), Kültür ve Tur. Bak. Yay. 1985.

Atıl, Esin, *Süleymannâme, The Illustrated History of Süleyman Magnificent*, New York, 1986.

Bertrandon De La Broquiere, *Bertrandon De La Broquiere’in Denizaşırı Seyahati*, (çev: İlhan Arda), Eren Yayınları, İstanbul 2000.

Celalzâde Mustafa Çelebi, *Tabakât’ül-Memâlik ve Derecât’ül-Mesâlik* (*Geschichte Sultan Süleyman Kanunis Von 1520 Bis 1557*) Haz: Petra Kappert, Wiesbaden 1981.

Celalzâde Mustafa Çelebi, *Tabakât’ül-Memâlik ve Derecât’ül-Mesâlik* (*Kanuni’nin Tarihçisinden Muhteşem Çağ*) (Haz: Ayhan Yılmaz) Kariyer Yayınları, İstanbul 2011.

Celalzâde Salih Çelebi, *Tarih-i Sultan Süleyman*, H.O. Fleisher et F. Delitzsh, Numara:12 Leipzig, Stadbibliothek.

Cassius Dio Cocceianus, *Dio's Roman History* (with an English translation by Earnest Cary), London 1914.

Çimen, Cihan, *Anonim Tevârih-i Âl-i Osman* (*Kuruluştan 892/1487’ye Kadar*), Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

Dukas, *Bizans Tarihi*, (Çev. VL. Mirmiroğlu), İstanbul, 1959.

Gabor, Agoston; *Osmanlı’da Strateji ve Askerî Güç*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

Gerstenecker, Johann, *Der Krieg des Otho und Vitellius in Italien im Jahre 69; Beiträge zur Erklärung des Tacitus und Plutarch*, München 1882.

Hadîdi, *Tevârih-i Âl-i Osman* (1299–1523) (haz: Necdet Öztürk), Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1991.

Hoca Sadettin Efendi, *Tac’üt-tevârih*, c:II, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.

İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, c:II (haz. Memet Karataş-Selim Kaya- Yaşar Baş), BETAV, Ankara, 2008.

Jorga, Nicoleta, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c:1, çev: Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2012.

Kurat, Akdes Nimet, *Osmanlı Tarihinin İlk Devrine Ait Bulgar ve Sırp Kronikleri*”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, III/4–5 (1965), s. 183–195.



JHS
197

History
Studies

Volume 6
Issue 1
January
2014

II. Murad'ın Belgrad Muhararası

- Lütfi Paşa, *Tevarih-i Ali Osman*, (Yay. Haz. Kayhan Atik), Ankara, 2001.
- Matrâkçı Nasuh, *Matla'-ı Dâsitân-ı Sultân Süleymân Hân (Süleyman-nâme)*, TMSK, Revan Nüshası Sıra No.1286.
- Mevlana Mehmed Neşri, *Cihannümâ*, (Haz. Necdet Öztürk), Çamlıca Yayınları, İstanbul 2008.
- Oruç Bey, *Oruç Bey Tarihi*, Haz: N. Öztürk, Çamlıca Basımevi, 2009.
- Oruç Bey; *Osmanlı Tarihi (1288–1502)*, (Sadeleştiren: Necdet Öztürk), Çamlıca, İstanbul, 2009.
- Rûhî, *Rûhî Tarihi*, (haz: Yaşar Yücel- Halil E. Cengiz), Oxford Nüshası, Ankara, 1992.
- Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi; *Solakzâde Tarihi*, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1297.
- Topal, Seyid Ali, *Celalzâde Salih Çelebi'nin Tarih-i Sultan Süleyman İsimli Eseri*, Ankara Üni., Sos. Bil. Ens., Ankara, 2008.
- Tabib Ramazan, *Er-Risale El-fethiyye Es-Süleymaniyye*, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan Nüshası, Sıra:6189, Numara:1279.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, c:I, TTK, Ankara. 2011.
- Von Hammer, Joseph, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c:II, Üçdal Neşriyat, 1983.
- Yusufoğlu Akın, Hicran, *"II. Murad Ve Fatih Sultan Mehmed'in Belgrad Kuşatmaları Üzerine Kaynak Değerlendirmesi"* X.Türk Tarih Kongresi (22-26 Eylül 1986), TTK, Ankara, 1993.
- Zinkeisen, Johann W, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, c:1, çev: Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011.



JHS
198

History
Studies

Volume 6
Issue 1
January
2014